

Akik előttünk jártak...

Gondolatok Zoltán Aladár halálának 25. évfordulóján

Be kell vallanom szégyenszemre, hogy nagyon kevés adatot ismerek az életéről, munkásságáról. De nem is erről szeretnék beszélni. Benkő András monográfiájában,* amely a zeneszerző hajdani felesége, Fejér Éva kezdeményezésére és támogatásával jelent meg, minden idevágót megtalál az érdeklődő.

Mit tudok én róla? Mit kellene, illetve kellett volna tudnom? Ismertem-e, s milyen embernek? Képrészletek ugranak be az emlékezetembe, mint szétdobált mozaikkockák: egy mosoly, egy mozdulat, pár szó, egy gyűlés hangulata. Ezeket pedig, hogy lehet leírni?

A Marosvásárhelyi Filharmonikus Zenekarban brácsáztam (1966-1982). Zoltán Aladárt mint az intézmény igazgatóját ismertem meg. Ő volt az, aki 1966-ban egy szép tavaszi napon berobogott a kolozsvári Gh. Dima – akkor Zenefőiskola, ma már Akadémia – kapuján Hamza Gyula koncertmesterrel, és mivel

sok beszéd szegénység, röviden tudatta velem, hogy szívesen látnának a zenekarban. Nekem már volt egy ajánlatom a kolozsvári Román Operától, ahová Anatol Chisadji karmester Barta Pistát, akkor már férjemet is meghívta. „Hát lesz a férjének is hely, szükség van fuvolásra is.”

Nem sokáig gondolkoztam (bár voltak kétegyeim, minden évfolyamtársam igyekezett Kolozsváron maradni); természetesen jobban tetszett a színpadon ülni, mint a színpad alatt, és hát Hamza is ott volt, régi iskolatársam, az „ismert” hegedűs. Ahogy beszélgettünk, Aladár valahogy eloszlatta kétegyeim, gondjaimat, bizalmat ébresztett. Így kerültem Vásárhelyre. Mikor megérkeztem, nem volt lakásom, ez akkor és ott természetes volt, de valahol csak aludnom, tisztálkodnom kellett. Nagynéném ugyan a városban élt, de épp elutaztak valahová, én pedig szokásom szerint nem írtam meg előre, mikor jövök. Hát ott álltam egy diplomával, egy brácsával és egy bőrrönddel, pénz nélkül. Már nem tudom pontosan, hogy is történt, de azt hiszem, Aladár látott meg a Kultúrpalotában ódöngeni. Nem kellett sokat magyarázkodnom, hamar kapcsolt. Aztán telefonált, és rövid időn belül az anyósánál helyezett el. Pár napra ugyan, de ez a gondoskodás nagyon jól jött abban a pillanatban.

Aztán a nagynénémhez költöztem, de mivel ők tömbházban laktak, nem lehetett gyakorolni, ami nekem mint frissen végzett, törekvő hangszeresnek, létfontosságú volt. Persze ezt a gondot is Aladár oldotta meg. Egyszerűen ideadta a Zeneszerző Szövetség (úgy tudom, a marosvásárhelyi fiók elnöke volt abban az időben) irodájának a kulcsát, ahol zavartalanul brácsázhattam. Sőt mi több, itt készítettem elő Éva húgomat zenepedagógiai felvételijére, mivel zongora is volt a teremben.

Tulajdonképpen csak most tudom igazán felmérni ezeknek az „apró” dolgoknak a jelentőségét. Egy év múlva kellett volna jönnie - államvizsga és katonaság után - a férjemnek, akit (bár mondta a kihelyezéskor Bukarestben, hogy Marosvásárhelyre szeretne kerülni, mivel ott a felesége, s azon kívül mint évfolyamelső, az ország fúvósai közül elsőnek „választhatott” helyet) Suceavába helyezték. Dühösek, kétségbeesettek voltunk. Nem tudom hogyan, de Aladár ezt is megoldotta. Barta Pista nem foglalta el a suceavai zenekari helyet, jöhetett Vásárhelyre. Most úgy látom, Zoltán Aladár által működött pályakezdésünk idején a Gondviselés.

Az utolsó találkozásra nem gondolok szívesen. Nagyon komoly volt s hallgatag a marosvásárhelyi Kultúrpalota előcsarnokában a ravatalon, ahol az egész város búcsúzott tőle nagy tisztelettel. Huszonöt éve!

Azóta nagyon sok minden történt a világon, és az én életemben. Ma egészen más szemmel nézem az „akkori” és „ottani” helyzetet. Akkor és ott csak megdöbentett a hírtelesség, amellyel elment. Most kezdek töprengeni, utánakérdezni: miért? Mi okozhatta korai halálát?

Kimondatlan és kimondhatatlan kérdések. Találgatások. El tudom képzelni, mennyit kellett dolgoznia, harcolnia, hogy mint a homoródszentmártoni unitárius pap fia – abban az időben! elvégezhesse a főiskolát, és vezető pozícióba jusson. A diplomatikuss-balanszírozás a helyzete stabilizálásáért sem kerülhetett kevés erőfeszítésbe.

De ő nemcsak magáért harcolt. Mi, zenekari tagok, csak ültünk a helyünkön és játszottuk, amit elénk tettek. Hogy mit és mikor lehetett játszani, honnan kapjuk az anyagot, nem a mi gondunk volt. Intézték nekünk, helyettünk, főként az igazgató. Ez már egész embert követelt – és Zoltán Aladár ugyanakkor hivatásos zeneszerző is volt. Mikor komponált? Most, hogy a marosvásárhelyi Állami Filharmónia megalakulásának 50. évfordulójára kiadott könyvben lapozgatok, a 32. számú képen látom Őt kottalappal, kezében ceruzával. A képhez tartozó magyarázat: „Zoltán Aladár rezignált mosolyában a kér-

dés: Miért nem tud egy zeneszerző mesterségéből megélni?” Lehet, ez a gond rövidítette meg az életét. De lehetett sok más gyötrő gondolata is. Nem verte nagydobra. Hogy is tehetett volna? Mi csak a jó humorú, kedves, segítőkész emberre emlékezünk, aki mint kollega is közel állt a zenekari tagokhoz.

Lehet, nem talál egy ilyen ünnepélyes alkalomhoz, de megemlítenék egy rövid, jellemző történetet. Német turné 1976-ban. Hogy ez akkor mit jelentett, csak az tudja, aki végigcsinálta. Férjem mesélte (mi csak külön-külön mehettünk külföldre), hogy egy alkalommal, amikor összeültek beszélgetni, megpihenni, sört inni, bejött Aladár és meglátott egy nagy csomó vöröshagymát. Tudjátok, milyen egészséges? – mondta, és beleharapott az egyikbe. Hogy milyen csípős volt, azt a társaság onnan láthatta, hogy kicsordult a könnye. De megmutatta, mi a székely virtus: nem szólt semmit, megette az egész fej hagymát. „Kacagtuk és csodáltuk, közülünk való volt, részt vett a mindennapjainkat felderítő bolondozásainkban” – meséli Barta Pista.

Huszonöt évvel ezelőtt elbúcsúztunk tőle. Most emlékezünk, megemlékezünk róla szóban, írásban, de ez valahogy hiányos, felszínes. Nem elég. Amit hátrahagyott, reánk testált, az élő feladat, szép és komoly kötelesség: szeressük, terjesszük a zenéjét, az erdélyi magyar zene őáltala képviselt részét, ahogy és ahol tudjuk, mindenütt a világon. Bárhol, ahol műveit játszik vagy éneklik, halljuk a hangját, látjuk biztató, mosolygó tekintetét, érezzük, hogy jelen van közöttünk.

Barta Mária, Cuxhaven (Németország)

Gálffy-Bódi Tamás: Önarckép